

МІЖНАРОДНІ АСПЕКТИ ТА НАЦІОНАЛЬНІ ПІДХОДИ У ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ: ДОСВІД ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Володимир Анатолійович ЛИСЕНКО,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Корупція є складним та багатограним явищем, яке має значний вплив на ключові суспільні процеси. Вона охоплює соціальні, економічні, політичні, правові, психологічні та моральні аспекти, має історичне коріння і глобальний характер, та вміло адаптується до змін у суспільстві, постійно змінюючи свої форми. В Україні проблема боротьби з корупцією залишається однією з найактуальніших. За останні роки було вжито низку організаційно-правових заходів у цьому напрямі, але процес ліквідації корупційних явищ йде повільно, а сама боротьба з корупцією часто має непослідовний, вибірковий і навіть показовий характер. З огляду на це, варто звернути увагу на досвід іноземних держав у сфері боротьби з корупцією.

Найбільш жорсткі заходи у цьому напрямі застосовуються в країнах Азії та Близького Сходу. У Китаї за хабарництво передбачено серйозні покарання, включно зі смертною карою, і за останні роки було страчено тисячі чиновників[1]. У Саудівській Аравії та Об'єднаних Арабських Еміратах чиновникам, спійманим на хабарі, відрубують руку[1]. У Сінгапурі введено принцип «презумпції корумпованості», згідно з яким чиновник вважається винним у корупції, доки не доведе свою невинуватість. Також, якщо було подано неправдиву заяву про корупційні діяння державного службовця, особі, що зробила таке повідомлення, загрожує рік ув'язнення або штраф у розмірі 10 тис. доларів США[2]. В Ізраїлі через високі соціальні гарантії для чиновників та жорстке покарання за корупцію (до 7 років позбавлення волі) низова корупція майже відсутня. Доведені до суду корупційні злочини в Ізраїлі становлять менше 5 %, однак участь у корупційному скандалі надзвичайно негативно впливає на репутацію особи[3]. З європейських країн найактивніше антикорупційні заходи впроваджуються в Грузії та Румунії. У Грузії застосовано «шокову терапію», яка охоплює лібералізацію економіки, значне скорочення державного апарату з підвищенням зарплат чиновникам і правоохоронцям, створення спеціальних «провокаторів», а також зміну суспільного ставлення до корупції[4]. У Румунії запроваджені найрадикальніші антикорупційні заходи серед країн ЄС, включаючи створення нових антикорупційних органів, використання агентів під прикриттям у випадках серйозних злочинів і цивільну конфіскацію майна, яке не підтвержене документально[4]. Успіхи Румунії в боротьбі з корупцією підтверджуються призначенням головного прокурора Національного антикорупційного управління на посаду Головного прокурора Європейської прокуратури у 2019 р.

Як свідчить аналіз, найбільш успішні у боротьбі з корупцією держави є тими, де впроваджені системні реформи, а не тільки суворі покарання. Наприклад, у міжнародному Індексі сприйняття корупції 2023 р. Грузія – 49-ше, Румунія – 63-ше, Україна – 104-те місце. Дослідники застерігають, що надмірні репресивні заходи можуть призвести до негативних наслідків, зокрема до підсилення правоохоронних органів, що можуть отримати необмежену владу у вирішенні, кого карати, а кого милувати, з усіма витікаючими з цього наслідками[4].

Боротьба з корупцією повинна бути стратегічно обґрунтованою і всебічною, враховуючи як національні особливості, так і міжнародний досвід. Необхідно розуміти, що корупція – це не просто правопорушення, яке можна усунути шляхом запровадження жорстких покарань. Це явище, яке пронизує всі рівні суспільства, впливаючи на економічні, політичні та соціальні інститути. Ефективна антикорупційна політика повинна включати комплекс заходів, спрямованих не тільки на покарання винних, але й на створення умов, за яких корупційні дії стануть не вигідними або неможливими. Економічний аспект боротьби з корупцією полягає у тому, щоб забезпечити прозорість економічних процесів і фінансових потоків. Це стосується як державних закупівель, так і управління бюджетом. Впровадження ефективних механізмів контролю та аудиту, публічність інформації про витрати державних коштів – усе це є ключовими інструментами для зниження рівня корупції в економічній сфері. Крім того, важливо створювати економічні стимули для доброчесної поведінки чиновників, підвищуючи рівень їхньої оплати праці та забезпечуючи належний соціальний захист. Політичний аспект передбачає необхідність створення правових механізмів, які б унеможливили втручання корупційних елементів у прийняття політичних рішень. Демократичні інститути, такі як вільна преса, незалежна судова система та сильна громадянська позиція, відіграють важливу роль у цьому процесі. Важливо також зменшити концентрацію влади в руках окремих груп осіб та запровадити механізми ефективного парламентського та громадського контролю за діяльністю виконавчої влади. Психологічний аспект боротьби з корупцією не менш важливий. Тут слід акцентувати увагу на вихованні у суспільстві нетерпимості до будь-яких форм корупції. Формування нової суспільної свідомості, де корупційні дії вважаються не тільки протиправними, а й морально неприпустимими, має стати одним із ключових елементів антикорупційної стратегії. Освіта, інформаційні кампанії, приклади доброчесної поведінки громадських діячів і політиків – усе це сприяє створенню культури доброчесності. Правовий аспект полягає у вдосконаленні нормативно-правової бази, яка регулює антикорупційну діяльність. Це стосується як розробки нових законів, що дозволяють ефективніше виявляти та розслідувати корупційні злочини, так і запровадження дієвих механізмів реалізації вже існуючих норм. Важливим є створення спеціальних органів, які б відповідали за боротьбу з корупцією, а також забезпечення їхньої незалежності від політичного впливу. Іншим важливим напрямом є міжнародне співробітництво у сфері боротьби з корупцією. У глобалізованому світі корупційні схеми часто виходять за межі однієї країни, тому міжнародна співпраця є ключовою для протидії цим явищам. Ва-

жливо забезпечити обмін досвідом між державами, запроваджувати кращі світові практики та стандарти, а також співпрацювати у рамках міжнародних організацій для розслідування міжнародних корупційних злочинів. Також слід враховувати, що корупція має властивість швидко адаптуватися до змін у законодавстві та соціально-економічній ситуації. Тому антикорупційні заходи повинні бути динамічними та пристосованими до нових викликів. Регулярний моніторинг ситуації та швидка реакція на зміни – важливі складові успішної антикорупційної політики. Підсумовуючи, можна зробити висновок, що боротьба з корупцією вимагає комплексного підходу, заснованого на економічних, політичних, правових та психологічних заходах. Тільки скоординовані дії у всіх цих сферах, а також залучення кращого міжнародного досвіду, дозволять суттєво знизити рівень корупції в суспільстві і забезпечити сталий розвиток держави.

Список використаних джерел:

1. Клочко А. М. Міжнародний досвід діяльності правоохоронних органів у сфері протидії корупції. Протидія корупції: правове регулювання і практичний досвід. МВС України. Харків. ХНУВС. 2021. С. 20-22.
2. Корнієць П. Ю. Запобігання корупції та протидія корупції: проблеми нормативного використання і категоріального розуміння. Протидія корупції: правове регулювання і практичний досвід. МВС України. Харків. ХНУВС. 2022. С. 103-106.
3. Сокурєнко В. В. Протидія корупції в умовах війни: стратегічний підхід. Протидія корупції: правове регулювання і практичний досвід. МВС України. Харків. ХНУВС. 2022. С. 185-189.
4. Чорногор Н. С. Міжнародні практики протидії корупції. Протидія корупції: правове регулювання і практичний досвід. МВС України. Харків. ХНУВС. 2021. С. 136-138.